

KINDEROPVANG BABY'S EN PEUTERS

Beerse - Kasterlee - Lille - Oud-Turnhout - Turnhout - Vosselaar
rapport 2022

Inleiding

Voorliggend rapport is een geactualiseerde weergave van de situatie op het vlak van aanbod van kinderopvang zoals ze in 2022 was in de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar. Voor Lille en Kasterlee zijn de cijfers nog niet beschikbaar. Deze kunnen meegenomen worden vanaf de analyse van 2024.

Het tekort aan kinderopvang¹ in stadsregio Turnhout is problematisch. Jaarlijks blijven meer dan 500 kinderen in de kou staan. Dat zijn 500 gezinnen waarvan één van de ouders niet kan gaan werken, zijn/haar werk verliest, geen opleiding kan volgen,... Nog belangrijker, het zijn 500 kinderen die broodnodige ontwikkelingskansen mislopen. Dit probleem situeert zich over heel Vlaanderen, maar onze 4 gemeenten bengelen mee onderaan de ladder. Vooral kwetsbare gezinnen vallen uit de boot.

Kinderopvang is omwille van meerdere redenen belangrijk voor ouders, zeker ook om beschikbaar te kunnen zijn voor de arbeidsmarkt en om hen toe te laten andere taken op te nemen in de samenleving. Op die manier zorgt kinderopvang, naast pedagogisch ook voor een maatschappelijke en economische hefboom. In een regio die wil inzetten op groei en aantrekking is het ontzettend nodig om voldoende én kwalitatieve kinderopvang aan te kunnen bieden. Kinderopvang is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende actoren: de ouders zelf en hun netwerk, de verschillende overheden, de kinderopvangsector en diverse actoren op het veld van arbeidsmarkt en samenleving.

Voorliggend rapport brengt de uitdagingen op het vlak van kinderopvang in onze regio in kaart en wordt **jaarlijks** geactualiseerd om zo gezamenlijke evidence based beleidsvoering te faciliteren.

In deel 1 staan we stil bij enkele relevante demografische gegevens. Vervolgens zoomen we in deel 2 in op de aanbodzijde van de kinderopvang in onze regio. Zowel kwantitatieve als kwalitatieve zijn onder de loep genomen. Deel 3 leert ons, dankzij ons e-loket kinderopvang, welke behoeften ouders hebben. Deel 4 behandelt de drempels die organisatoren ervaren en de acties die we lokaal ondernemen om die drempels te verkleinen om in deel 5 vervolgens inzicht te geven in de gevolgen die het tekort met zich meebrengt.

Sinds 2022 zetten we via het project GeZINSKRACHT heel wat acties op om het tekort aan kwalitatieve kinderopvang in de regio te counteren. Daar komen we verder verschillende keren op terug.

In dit rapport spreken we steeds over de doelgroep kinderen jonger dan 3 jaar op het grondgebied van Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar.

Het rapport is een verwezenlijking van het Huis van het Kind Regio in Transitie.

¹ Kinderopvang omvat: **gezinsopvang** (gekend als onthaalouder die maximaal 8 kinderen in de thuisomgeving opvangt) en **groepsopvang** (gekend als kinderopvang waar meerdere kinderbegeleiders of samenwerkende onthaalouders in staan voor de zorg en begeleiding van de kinderen die opgedeeld worden in leefgroepen van maximaal 18 kinderen voor 2 kinderbegeleiders) **voor baby's en peuters**.

Inhoud

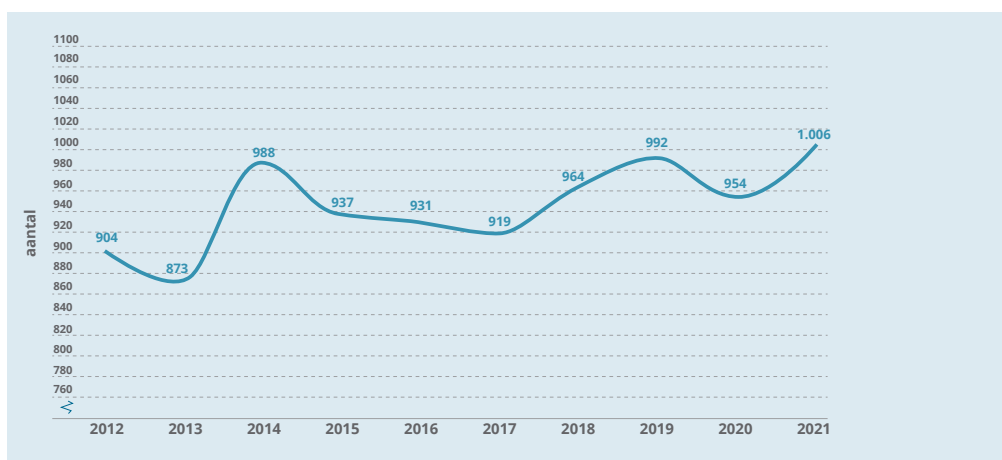
1 Demografische cijfers 0-3 jaar	6
1.1 Geboorten	6
1.2 Aantal 0-3 jarigen	8
1.3 Aantal 0-3-jarigen per wijk in stadsregio Turnhout	10
1.4 Verhuisbewegingen	12
1.5 familiale zorgindex – groene druk – grijze druk – mantelzorgratio	13
2 Het opvangaanbod baby's en peuters in stadsregio Turnhout	14
2.1 Evolutie van het opvangaanbod	14
2.2 Vergunde versus ingevulde plaatsen	16
2.3 Aanbod van opvangcapaciteit per wijk	16
2.4 Aanbod aan opvangplaatsen naar aard van de opvang	18
3 Behoeftte aan kinderopvang	19
4 Drempels voor organisatoren van kinderopvang	21
4.1 Ruimte	21
4.2 Rentabiliteit	21
4.3 Personeel	22
4.4 Ondersteuning	22
4.5 Kwaliteit	23
5 Gevolgen van een tekort aan kinderopvang	24
6 Conclusie	27

1 Demografische cijfers 0-3 jaar

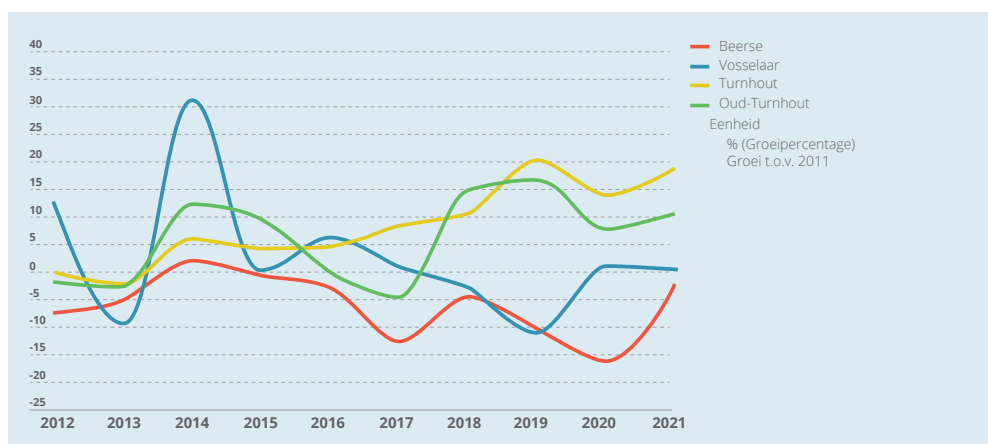
1.1 GEBOORTEN

Evolutie aantal geboorten in stadsregio Turnhout

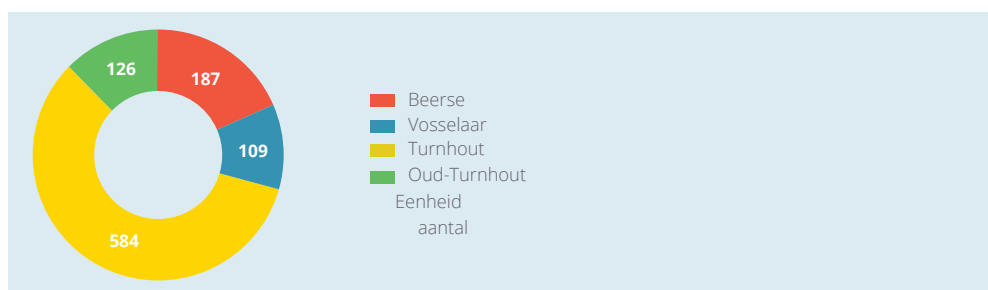
Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

Evolutie geboorten, per gemeente, t.o.v. 2011

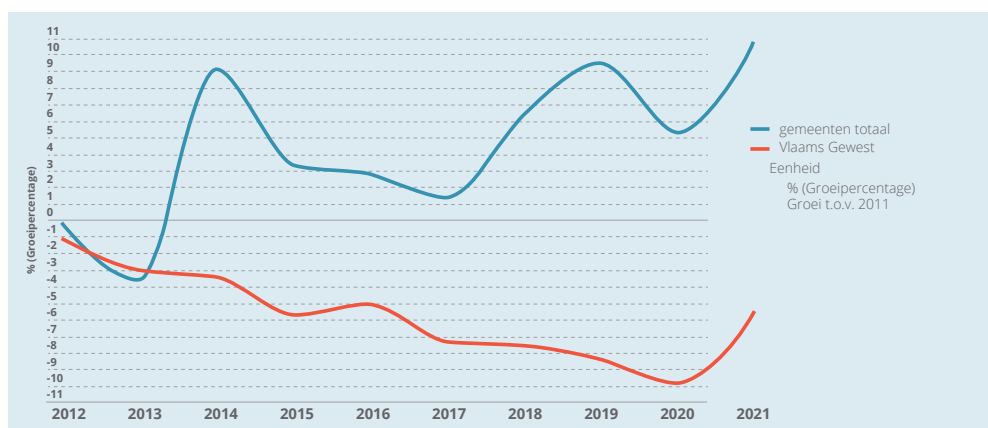
Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

Aantal geboorten, per gemeente, 2021

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

Evolutie geboorten stadsregio Turnhout / Vlaanderen sinds 2011

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

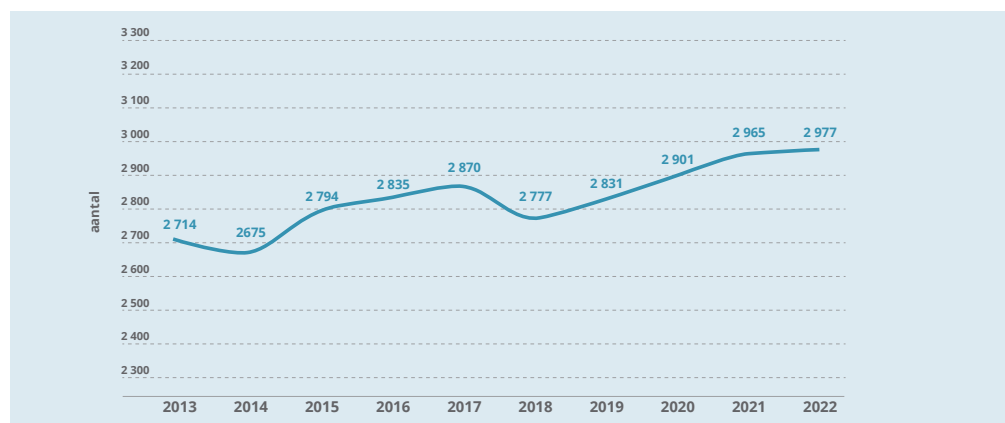
Het aantal geboorten in het Vlaamse Gewest kent reeds jaren een dalende trend. Op het moment van opmaak van dit rapport zijn de gegevens van 2022 nog niet beschikbaar en moeten we ons dus baseren op de gegevens van 2021. We zien in Vlaanderen een opmerkelijke trendbreuk met een plotse significante stijging van het geboortecijfer van 4%, in de stadsregio zelfs 6%, terwijl het cijfer voordien reeds jaren dalend was. Mogelijks heeft de coronacrisis hierop een invloed gehad.

In regionaal stedelijk gebied Turnhout is het geboortecijfer reeds jaren licht stijgend en schommelt het tussen de 900 en 1000 geboorten per jaar. In 2021 spreken we van 1006 geboorten.

1.2 AANTAL 0-3 JARIGEN

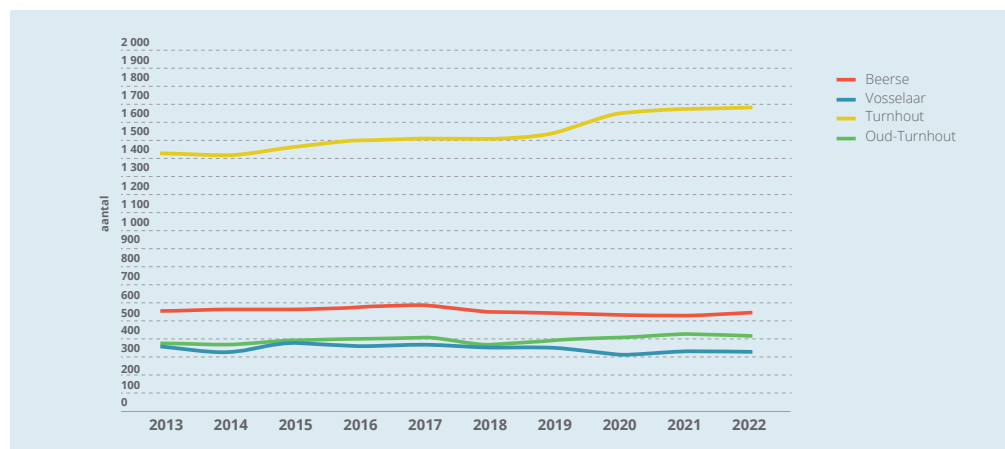
Ook het totaal aantal kinderen tussen 0 en 3 jaar zien we in stijgende lijn gaan. Ook ten opzichte van vorig jaar is er nog een stijging, maar minder groot.

Evolutie 0-3 jarigen in stadsregio Turnhout

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

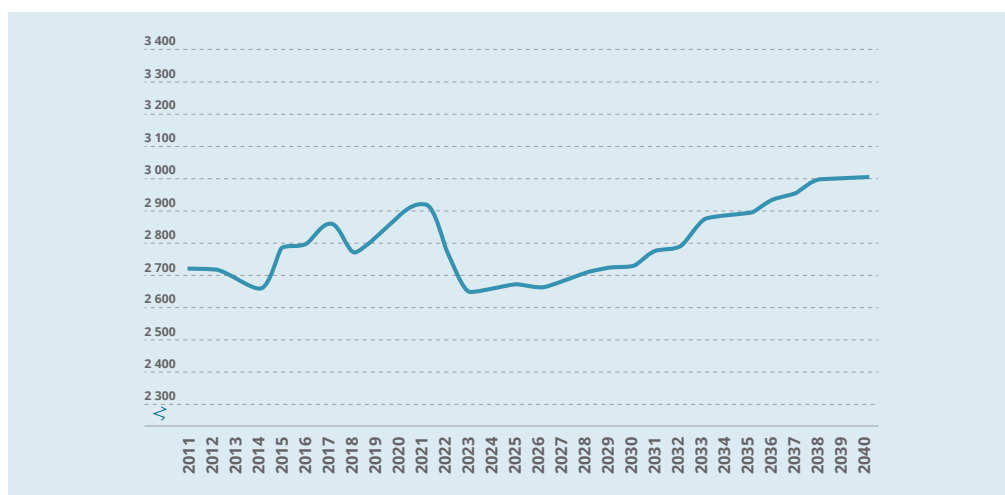
Evolutie 0-3 jarigen per gemeente

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

We zien voor 2022 dat de aantallen min of meer gelijk blijven ten opzichte van 2021.

Prognose 0-3 jarigen in stadsregio Turnhout

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties - provincie.incijfers.be

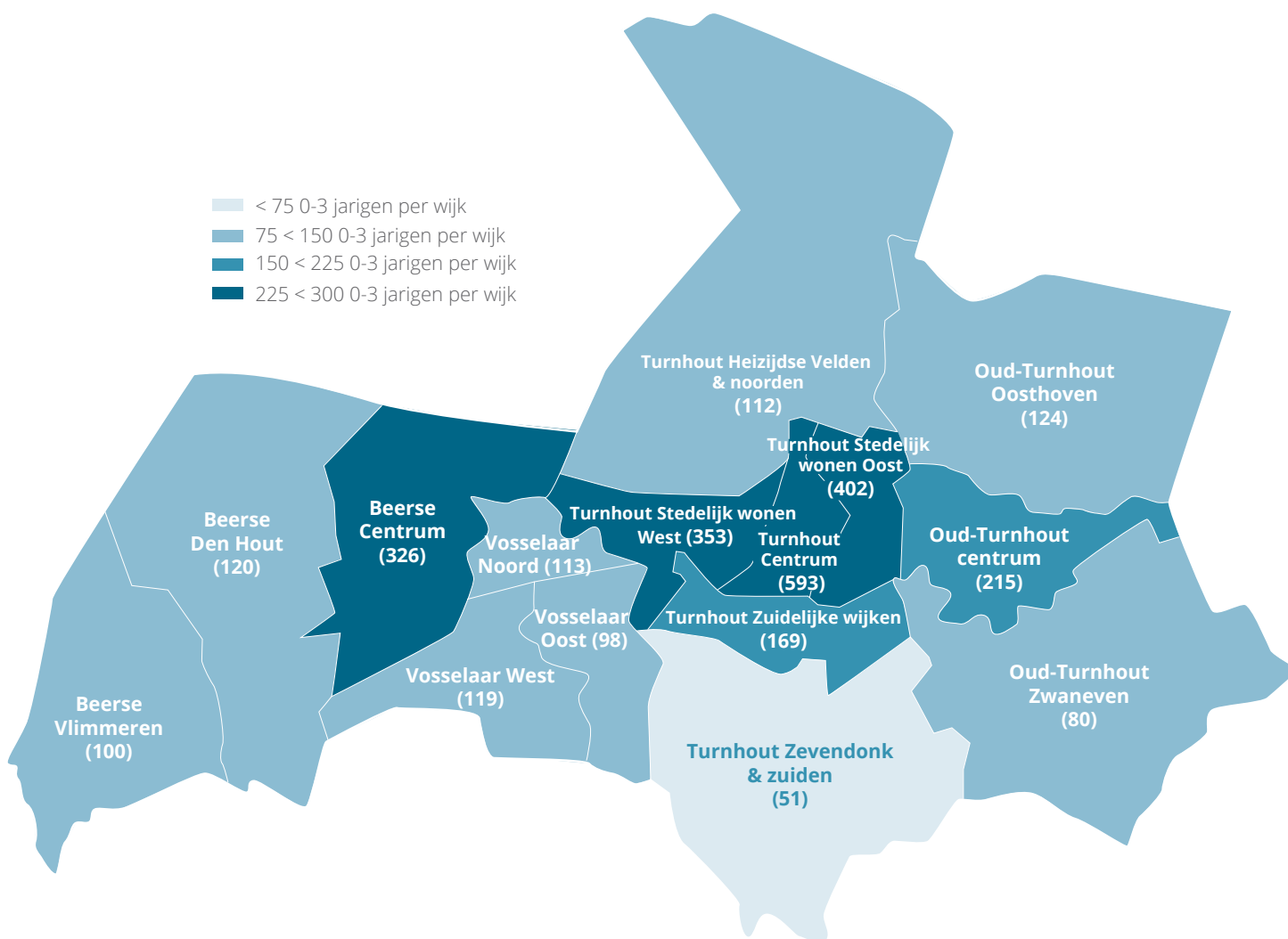
Bij het verzamelen van de gegevens en het publiceren van de prognoses, is er een jaar overlap waar we reële cijfers en prognoses voor dat jaar zien. Daar zien we dat de prognoses een stuk afwijken van de vastgestelde cijfers. We weten uit gegevens van het verleden dat prognoses altijd onderschat zijn. Daarom mogen we verwachten dat de reële gegevens nog een stuk hoger zullen liggen dan de prognoses.

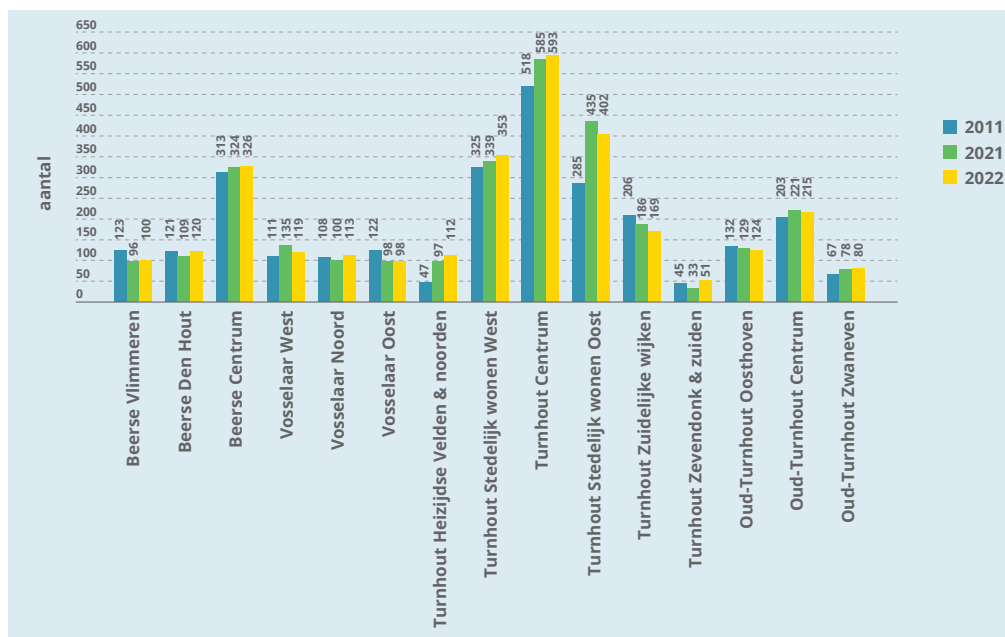
1.3 AANTAL 0-3-JARIGEN PER WIJK IN STADSREGIO TURNHOUT

Tot nu toe schetsten we de cijfers voor het volledig grondgebied stadsregio Turnhout, nu zoomen we in op wijkniveau.

Als we het aantal 0-3 jarigen in de wijken bekijken, zien we het grootste aantal 0-3 jarigen in Beerse Centrum, Turnhout Centrum, Turnhout Stedelijk wonen west en Turnhout Stedelijk wonen oost. Op de kaart hieronder staan deze **blauw** gekleurd.

Aantal 0-3 jarigen per wijk, vergelijking tussen 2011, 2012 en 2022

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

	2011	2021	2022
Beerse Vlimmeren	123	96	100
Beerse Den Hout	121	109	120
Beerse Centrum	313	324	326
Vosselaar West	111	135	119
Vosselaar Noord	108	100	113
Vosselaar Oost	122	98	98
Turnhout Heizijdse Velden & noorden	47	97	112
Turnhout Stedelijk wonen west	325	339	353
Turnhout Centrum	518	585	593
Turnhout Stedelijk wonen oost	285	435	402
Turnhout Zuidelijke wijken	204	186	169
Turnhout Zevendonk & zuiden	47	33	51
Oud-Turnhout Oosthoven	132	129	124
Oud-Turnhout Centrum	203	221	215
Oud-Turnhout Zwaneven	67	78	80

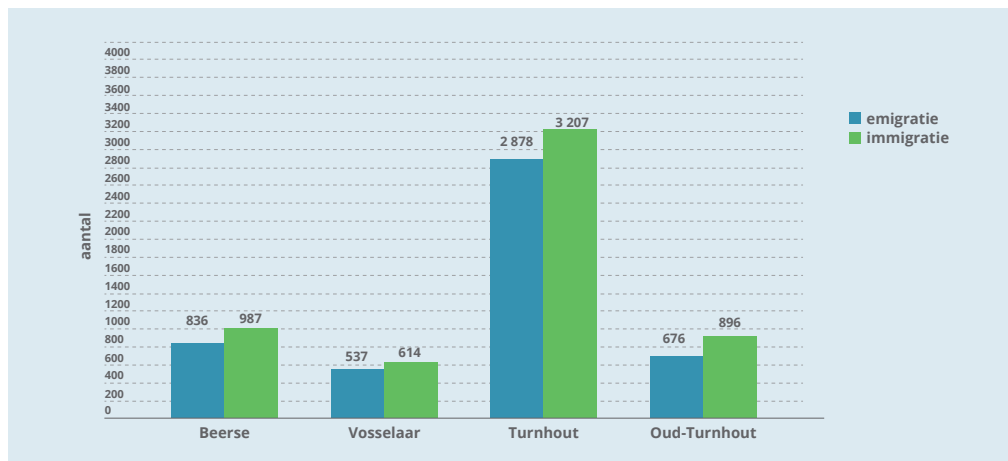
Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

In de tabel hierboven, waar we de gegevens van 2011, 2021 en 2022 vergelijken, zien we vooral een groei van 0-3 jarigen in Turnhout Heizijdse Velden en noorden, Turnhout Centrum en Turnhout Zevendonk en Zuiden.

1.4 VERHUISBEWEGINGEN

De lichte stijging van het aantal 0-3 jarigen is niet alleen het gevolg van geboorten, maar ook doordat gezinnen met jonge kinderen zich vestigen in onze regio.

Totale immigratie en totale emigratie, per gemeente, 2021

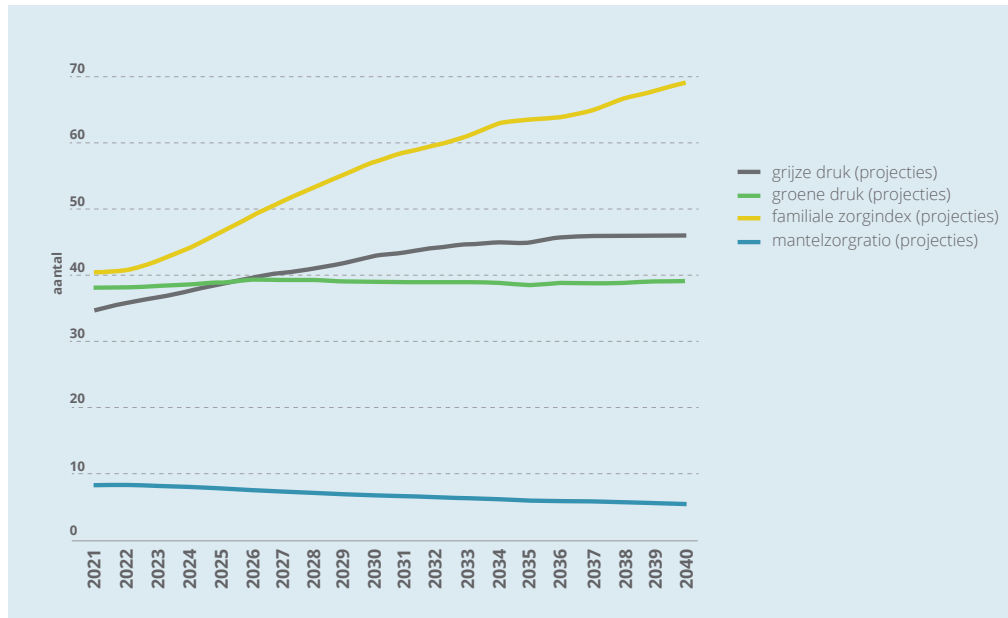
Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

Vooraf in Turnhout en Oud-Turnhout zien we een aanzienlijk verschil tussen immigratie en emigratie wat de aangroei van de bevolking verklaart. Ook in Beerse en Vosselaar zien we aangroei van de bevolking, weliswaar in kleinere mate.

1.5 FAMILIALE ZORGINDEX – GROENE DRUK – GRIJZE DRUK – MANTELZORGRATIO

Demografische coëfficiënten - stadsregio Turnhout

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties - provincie.incijfers.be

De groene druk geeft de verhouding weer tussen het aantal 0-19 jarigen t.o.v. de 20-64 jarigen en blijft stabiel.

De grijze druk geeft de verhouding weer tussen het aantal ouderen (60+) t.o.v. de beroepsbevolking (20 tot 59 jaar). Stadsregio Turnhout kent in 2022 een grijze druk van 35,3. Dat betekent dat er voor elke 10 mensen op beroepsactieve leeftijd er 3,5 zestigplussers zijn. De grijze druk zal evolueren naar 41,6 in 2040. Dit betekent dat er per 10 beroepsactieve mensen iets meer dan 4 zestigplussers zullen zijn.

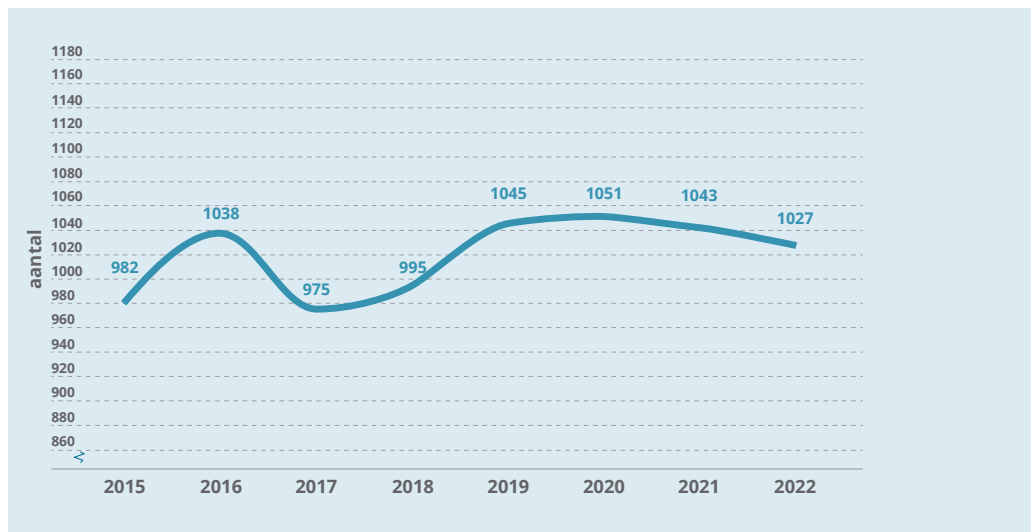
De familiale zorgindex geeft ons een beeld van hoeveel hoogbejaarden er zijn in verhouding tot de bevolking die er normaliter de zorg voor zal opnemen (80+ t.o.v. 50-59 jarigen*100). De familiale zorgindex ligt in de stadsregio in 2022 op 40,8. In 2040 zal dit stijgen tot 69,1. Dit betekent dat door de jaren heen er steeds minder 50-59 jarigen zijn t.o.v. het aantal 80 plussers en er dus een verminderde beschikbaarheid is van potentiële (mantel)zorgers. Die trend samen met de evolutie op de arbeidsmarkt, waar de effectieve uittredingsleeftijd steeds verder naar 67 jaar opschuift en de mensen dus langer professioneel aan de slag blijven, leggen steeds meer een hypotheek op de beschikbare tijd en beschikbaarheid voor mantelzorg en informele kinderopvang.

2 Het opvangaanbod baby's en peuters in stadsregio Turnhout

2.1 EVOLUTIE VAN HET OPVANGAANBOD

Eind 2022 waren er stadsregionaal 1027 vergunde opvangplaatsen voor 0-3-jarigen. We zien dat er de afgelopen jaren amper plaatsen zijn bijgekomen. Er gebeurde een correctie op de manier waarop cijfers verzameld werden de afgelopen jaren, hierdoor is er een aanpassing van de cijfers ten aanzien van het rapport dat we vorig jaar opmaakten.

Evolutie aantal opvangplaatsen baby's en peuters in stadsregio Turnhout

Bron: Opgroeien, provincie.incijfers.be

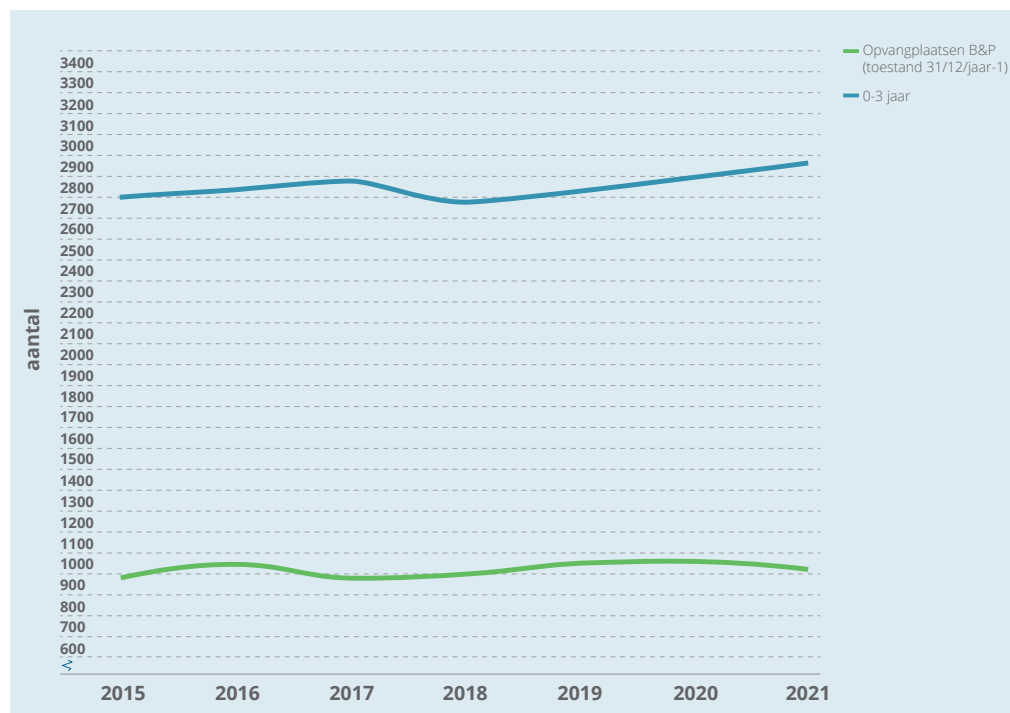
2022 was een zwaar jaar voor de kinderopvang in het algemeen. Ook in onze regio stopten er 3 kinderdagverblijven (in Oud-Turnhout 24 plaatsen, Turnhout 24 plaatsen en Vosselaar 22 plaatsen) en 9 onthaalouders. Gelukkig startten er ook 2 nieuwe initiatieven (in Oud-Turnhout 24 plaatsen en in Turnhout 36 plaatsen) en 5 onthaalouders.

In 2021 werden er extra plaatsen gesubsidieerd in onze regio door middel van een uitbreidingsronde van het Agentschap Opgroeien. In Turnhout werden 19 kindplaatsen toegewezen, waarvan één plaats al effectief werd gerealiseerd. De overige 18 kindplaatsen zullen in de loop van het najaar 2023 worden opgestart.

In 2022 werd voor de eerste keer een uitbreidingsronde voor nieuwe plaatsen gebaseerd op het absolute tekort dat elke gemeente kon aantonen op basis van de cijfers van de lokale loketten.

Het digitale Loket dat we ontwikkelden in 2020 is de enige weg voor ouders richting kinderopvang. Alle organisatoren van kinderopvang in de regio gebruiken het digitale Loket als toegangspoort voor ouders. Dankzij de samenwerking tussen de lokale besturen kunnen we zo als regio unieke cijfers van het absolute tekort aan kinderopvang weergeven.

Turnhout stond hierbij bovenaan in de rangschikking en werd geselecteerd door het Agentschap Opgroeien om een oproep te lanceren om 18 gesubsidieerde plaatsen uit te baten. Ondertussen werd bekend gemaakt dat de 18 plaatsen werden toegewezen en verdeeld tussen 3 bestaande locaties in Turnhout.

Bron: Opgroeien, provincie.incijfers.be, Rijksregister, provincie.incijfers.be

In bovenstaande grafiek is de grote discrepantie te zien tussen het aantal kinderen tussen 0-3 jaar en het aantal opvangplaatsen. Zo zien we dat er 2794 baby's en peuters in 2015 woonden in onze regio, hiertegenover stonden slechts 982 kinderopvangplaatsen, een dekkingsgraad van 35%. In 2022 is het aantal 0-3 jarigen gestegen naar 2977 kinderen en het aantal opvangplaatsen naar 1027, goed voor een dekkingsgraad van 34.5%. We zien dus een dalende dekkingsgraad.

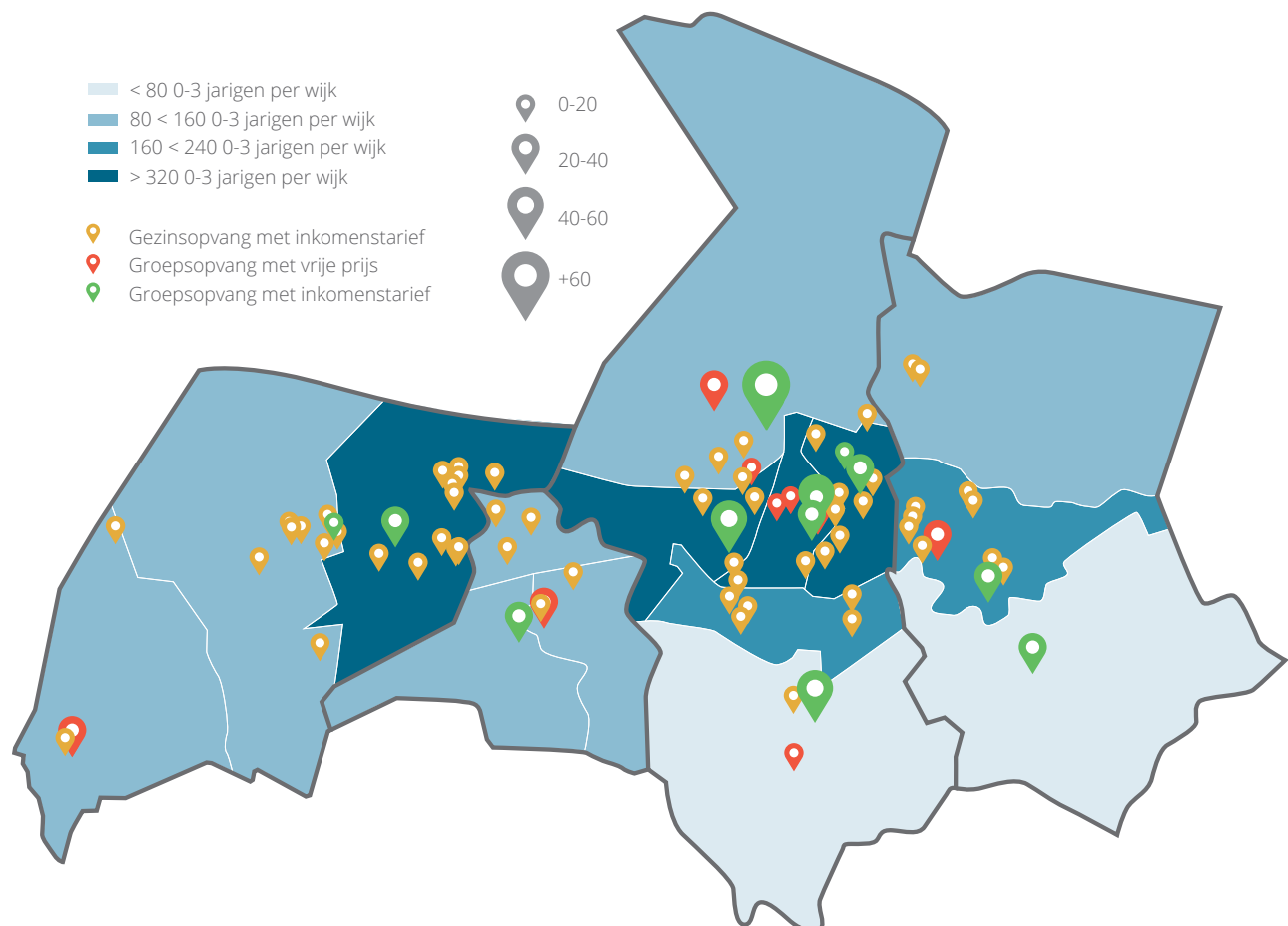
2.2 VERGUNDE VERSUS INGEVULDE PLAATSEN

Sinds 2014 moet elke formele kinderopvang een vergunning hebben voor het aantal kinderen dat ze wil opvangen. Die vergunning werd in 2014, bij de invoering van het decreet, door vele organisatoren aangevraagd op basis van de maximale capaciteit in m² en niet op basis van het aantal kinderen dat men effectief wilde opvangen. Hierdoor konden, en kunnen nog steeds, organisatoren van gesubsidieerde kinderopvang meer kinderen opvangen dan het aantal waarvoor ze gesubsidieerd worden.

Dit maakt dat het aantal vergunde plaatsen ook in onze regio hoger ligt dan het aantal benutte plaatsen. We schatten in dat een 40-tal plaatsen in de stadsregio vergund zijn die niet benut worden omdat ze ook niet ingevuld worden in de planning.

Door het grote tekort aan gekwalificeerd personeel, zijn er ook een aantal kinderopvanginitiatieven die minder plaatsen invullen om het tekort aan personeel op te kunnen vangen.

2.3 AANBOD VAN OPVANGCAPACITEIT PER WIJK

Analyse dekkinggraad kinderopvang stadsregio Turnhout

	Aantal 0-3 jarigen		Aantal opvangplaatsen baby's en peuters		Dekkinggraad kinderopvang		evolutie 21-22
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	
Beerse Vlimmeren	96	100	38	39	40%	39%	-1%
Beerse Den Hout	109	120	62	68	57%	57%	0%
Beerse Centrum	324	326	109	113	34%	35%	1%
Vosselaar West	135	119	28	28	21%	24%	3%
Vosselaar Noord	100	113	47	41	47%	36%	-11%
Vosselaar Oost	98	98	35	35	36%	36%	0%
Turnhout Heizijdse Velden & noorden	97	112	153	136	158%	121%	-36%
Turnhout Stedelijk wonen west	339	353	75	78	22%	22%	0%
Turnhout Centrum	585	593	98	93	17%	16%	-1%
Turnhout Stedelijk wonen oost	435	402	103	108	24%	27%	3%
Turnhout Zuidelijke wijken	186	169	55	51	30%	30%	1%
Turnhout Zevendonk & zuiden	33	51	86	86	261%	169%	-92%
Oud-Turnhout Oosthoven	129	124	21	18	16%	15%	-2%
Oud-Turnhout Centrum	221	215	98	103	44%	48%	4%
Oud-Turnhout Zwaneven	78	80	34	28	44%	35%	-9%
totaal Stadsregio Turnhout	2965	2975	1042	1025	35%	34%	-1%

Eenheid: aantal

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

Met de dekkinggraad geven we de verhouding weer tussen het totaal aantal 0-3 jarigen en de totale opvangcapaciteit. Dit uit zich in een aantal plaatsen per 100 kinderen.

De bovenstaande tabel geeft het overzicht van de dekkinggraad per wijk en totaal voor stadsregio Turnhout weer. De gebieden onder of gelijk aan 33% (Barcelonanorm) worden rood ingekleurd. De mismatch door een overaanbod aan kinderopvang ten opzichte van het aantal kinderen tussen 0-3 jaar duiden we aan met de kleur blauw.

We zien een aantal wijken waar de dekkinggraad onder de barcelonanorm van 33% ligt. De wijken die prioritaire aandacht vragen zijn: Beerse Centrum, Vosselaar West, Turnhout stedelijk wonen West, Turnhout Centrum, Turnhout stedelijk wonen oost, Turnhout zuidelijke wijken en Oud-Turnhout Oosthoven.

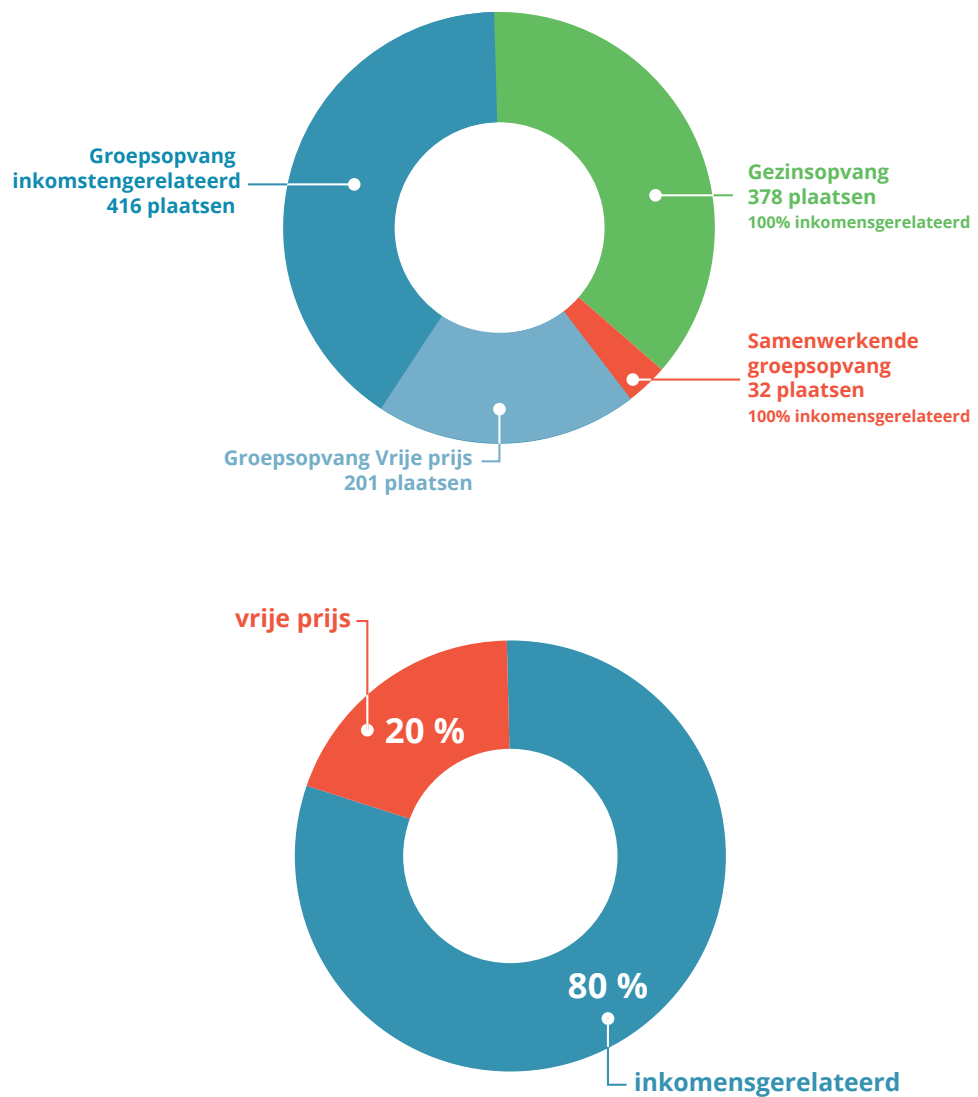
In de wijken Turnhout Heizijdse Velden en noorden en Turnhout Zevendonk en Zuiden zien we dat er een overaanbod aan kinderopvangplaatsen is, rekening houdend met de 0-3 jarigen in dezelfde wijken. Uiteraard weten we dat vele ouders ook gebaat zijn en gebruik maken van kinderopvang buiten de eigen wijk of zelfs eigen gemeente.

Onderzoek² toont aan dat 76,6% van de kinderen in Vlaanderen gebruik maakt van formele kinderopvang (mogelijk in combinatie met informele opvang). Ditzelfde onderzoek toont aan dat 87% gebruik maakt van zowel formele als informele kinderopvang. 11% van de bevroegde ouders in dit onderzoek maakt gebruik van kinderopvang binnen het eigen netwerk. Dit zegt echter nog niets over het gewenst gebruik van formele kinderopvang, hier komen we in '3 Behoeftes aan kinderopvang' op terug.

² Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest - juli 2019

2.4 AANBOD AAN OPVANGPLAATSEN NAAR AARD VAN DE OPVANG

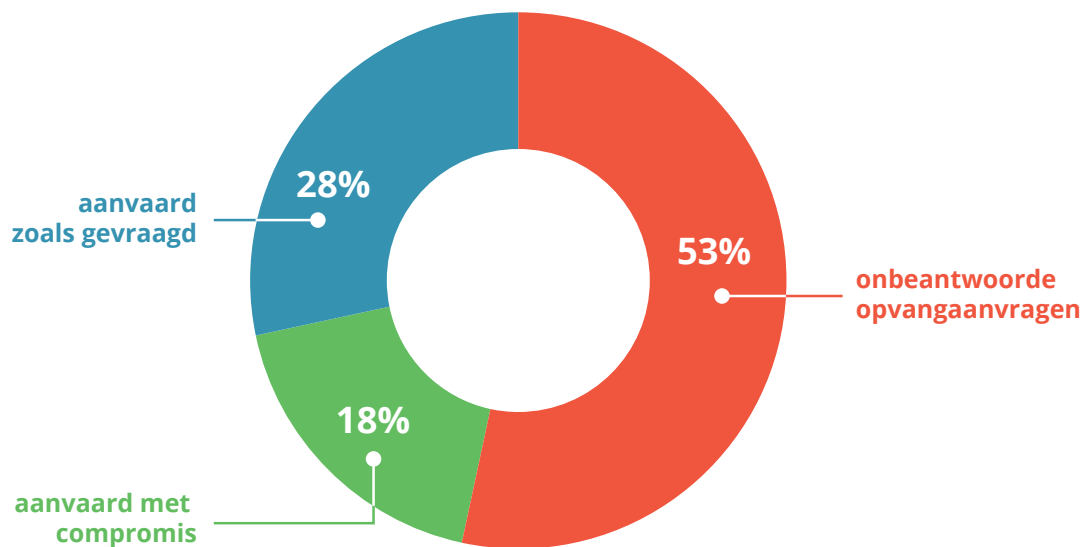
We maken in onderstaande figuur de verdeling tussen groepsopvang, gezinsopvang en samenwerkende groepsopvang waar 2 of meer onthaalouders samenwerken in een groepsopvang van maximaal 18 kinderen. Verder maken we ook de verdeling tussen opvanglocaties waar ouders een vrije prijs betalen en deze waar ouders een inkomensgerelateerde bijdrage betalen.

⁴ Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest - juli 2019

3 Behoefte aan kinderopvang

Sinds de opstart van het e-loket kinderopvang in stadsregio Turnhout, monitoren we alle aanvragen voor kinderopvang in onze regio. Alle aanbieders van kinderopvang zijn aangesloten bij het loket en werken enkel en alleen via het loket om kinderen toe te wijzen aan vrije plaatsen. Alle ouders kunnen dus maar 1 weg nemen richting kinderopvang en dat is via het e-loket. Hierdoor hebben we een zeer duidelijk en correct beeld van de behoefte aan kinderopvang. Hieronder lijsten we enkele cijfergegevens op, **het totaal aantal opvangvragen in 2022 bedroeg 1067.**

In bovenstaande figuur zien we dat 53% van de aanvragen geen oplossing vindt, dat wil zeggen dat ze geen plaats in de kinderopvang kunnen invullen. Van de aanvragen vindt 18% een kinderopvangplaats met compromis, dit is een opvangplaats die niet helemaal overeenstemt met de opvangvraag, dit kan gaan over de startdatum, opvangdagen, locatie....

De overige 28% vindt een plaats binnen de stadsregio die overeenstemt met de oorspronkelijke opvangvraag.

Omwille van de maatschappelijke en economische context zijn gezinnen meer en meer genoodzaakt om meer gebruik te maken van formele kinderopvang. Kinderopvang is daardoor een springplank naar tewerkstelling, opleiding en integratie, wat vaak de armoedecirkel kan doorbreken.

Overzicht specifieke opvangvragen

Aanvragen voor inclusieve kinderopvang	6
Aanvragen voor dringende opvang	645
Aanvragen voor kinderopvang met ruimere openingsmomenten	69
Aanvraag van voorrangsgezinnen	233
Aanvragen van kwetsbare gezinnen	94

Met inclusieve kinderopvang is de opvang van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. In onze regio zien we dat slechts 6 van de aanvragers aangeven dergelijke opvang te zoeken.

Met dringende opvang bedoelt men opvang die men nodig heeft binnen de maand omwille van starten met werk/opleiding of stopzetting van huidige opvang of verhuis van de ouders. Gezien het grote tekort aan kinderopvang in onze regio, wordt een groot deel van de aanvragen een maand voor de gevraagde startdatum dringend en stuurt het e-loket deze aanvraag uit naar alle kinderopvanginitiatieven in de regio om de kans op een plaats te maximaliseren. Het gaat om 60% van alle aanvragen die een gewenste startdatum hadden in 2022.

Met kinderopvang met ruimere openingsmomenten wordt kinderopvang bedoeld met uren die buiten de gewone openingsuren van 7 - 18 uur vallen. Slechts een klein deel van de aanvragers geeft aan hier nood aan te hebben. In onze regio zijn er 7 initiatieven die ruimere openingsmomenten hebben, bijvoorbeeld tot 18.30 uur of ééntje zelfs van 5 - 19 uur.

Voorrangsgezinnen zijn gezinnen die aan minstens 2 van volgende kenmerken voldoen (22%):

- opvang nodig voor werk en/of opleiding
- gezinnen met een laag inkomen
- alleenstaanden
- pleegkinderen

Ouders moeten deze voorrangsvoorwaarden zelf aanduiden bij het invullen van hun aanvraag. Heel wat ouders vullen dit naar alle waarschijnlijkheid niet correct of onvolledig in, waardoor dit aantal een onderschatting is van de realiteit. Vanaf werkingsjaar 2023 zullen we alle ouders proactief contacteren om de aanvragen te overlopen en zo ook de voorrangscriteria nauwkeuriger te registreren. Mogelijks zullen we hiervan effect zien in het rapport dat we maken over 2023.

Kwetsbare gezinnen zijn gezinnen die aan minsten 2 van volgende kenmerken voldoen (8.8%):

- opvang nodig voor werk en/of opleiding
- gezinnen met laag inkomen
- alleenstaanden
- pleegkinderen
- gezinnen met een problematische gezondheids- of zorgsituatie
- laag opleidingsniveau

Ook hier mogen we weer uitgaan van een onderschatting van het reële aantal, gezien de onvolledigheid van deze verklaringen op eer.

4 Drempels voor organisatoren van kinderopvang

4.1 RUIMTE

Het vinden van een geschikte plaats voor kinderopvang blijkt een grote drempel voor de meeste kinderopvanguitbaters in onze regio. De ruimte moet enerzijds tegemoetkomen aan de regelgeving van het agentschap Opgroeien en anderzijds aan de principes van goede ruimtelijke ordening.

In 2022 werkten we met het project GeZINskRACHT samen met de 4 lokale besturen aan een handelingskader voor kinderopvangorganisatoren. Daarnaast maakten we de afspraak dat startende organisatoren terecht kunnen bij het Adviserend Team Kinderopvang. Op deze manier ondersteunen we hen bij alle stappen die gezet moeten worden bij de opstart van een nieuwe kinderopvang, onder andere bij het vinden van een geschikt pand en/of locatie.

4.2 RENTABILITEIT

Heel wat aanbieders van kinderopvang geven aan dat voldoende grote schaal nodig is om als zelfstandig kinderopvanginitiatief kwaliteit te kunnen bieden en rendabel te blijven. Het blijkt vooral zeer moeilijk te zijn voor de kleinste zelfstandige kinderdagverblijven waar de verantwoordelijke naast coördinerende en coachende taken, ook zelf als kinderbegeleider fungeert en verantwoordelijk is voor de logistiek, het bereiden van voeding, administratieve taken en boekhouding. De druk ligt zeer hoog voor deze zelfstandige kinderdagverblijven om het hoofd boven water te houden.

Uit onderzoek van de SERV³ geeft 43% van de respondenten aan dat financiële leefbaarheid de voornaamste oorzaak is voor het stopzetten van de kinderopvang.

Ook het statuut van onthaalouders is financieel enkel gunstig als alle kinderen daadwerkelijk aanwezig zijn en de onthaalouder zelf de werkzaamheden kan uitoefenen⁴.

³ Rapport van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen/Stichting Innovatie & Arbeid: zelfstandig ondernemen in de kinderopvang, december 2021, Lien Van Rampelberg

⁴ Onthaalouders krijgen een onbelaste onkostenvergoeding van €22/dag per effectieve aanwezigheid. Een onthaalouder krijgt geen vergoeding voor een kind dat niet komt oww ziekte/vakantie/... Ook als de onthaalouder zelf niet kan werken oww ziekte krijgt de onthaalouder geen vergoeding.

4.3 PERSONEEL

Het personeelstekort in de kinderopvang is groot. Uit Vlaamse cijfers blijkt dat er 6.912 openstaande vacatures zijn in de sector in 2022. Dat is een stijging met liefst 55 procent tegenover de 4.068 vacatures in 2020. Dat aantal lag dubbel zo hoog als in 2013.

De sector is minder aantrekkelijk geworden door de zware werkdruk op de vloer. Anderzijds kennen de opleidingen tot kinderbegeleider wel meer aantrek omwille van de erkenning (sinds september 2021) als knelpuntberoep, wat heel wat opportuniteiten biedt als werkzoekende. Toch zien we nu ook meer een mismatch tussen de kandidaten en het gevraagde profiel in de sector. Dit resulteert in heel wat uitval tijdens de opleiding en afhaken bij de start als kinderbegeleider.

Indien in de toekomst het aantal kinderopvangplaatsen uitbreidt, vergroot dit het probleem aangezien er op heden al een groot tekort is aan goed opgeleid personeel.

Er wordt vanuit de sector enorm gepleit voor een daling van de ratio, dit is het aantal kinderen dat een kinderbegeleider mag opvangen. Deze ratio ligt in Vlaanderen momenteel op 8 kinderen voor 1 kinderbegeleider of 2 kinderbegeleiders vanaf 9 tot 18 kinderen. Een daling van de ratio zou de werkdruk verlagen en de uitstroom van kinderbegeleiders op de werkvloer tegen kunnen houden. Anderzijds zullen er extra inspanningen gedaan moeten worden om meer mensen naar de werkvloer te krijgen als er meer kinderbegeleiders ingezet mogen worden voor hetzelfde aantal kinderen.

In september 2021 zijn er 59 studenten gestart in de opleidingen Kinderbegeleider in onze regio en in juni 2022 zijn er 68 afgestudeerd. Studenten uit het volwassenonderwijs spreiden hun opleiding vaker over meerdere jaren waardoor het aantal afgestudeerden hoger ligt dan het aantal starters.

Er zijn geen cijfergegevens bekend over de uitstroom naar het werkveld van deze gediplomeerde kinderbegeleiders.

4.4 ONDERSTEUNING

Uit een onderzoek van SERV⁵ leren we dat starters en huidige ondernemers in de kinderopvang nood hebben aan extra ondersteuning. Het gaat in de eerste plaats om nood aan praktische ondersteuning. Het gaat dan om ondersteuning bij het uitpluizen van wetgeving en regelgeving, ondersteunen bij het opmaken van ondernemingsplan, het implementeren van nieuwe regelgeving e.d.

⁵ Rapport van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen/Stichting Innovatie & Arbeid: zelfstandig ondernemen in de kinderopvang, december 2021, Lien Van Rampelberg

Ook financiële ondersteuning is meer dan welkom. Starters hebben zeer hoge opstartkosten terwijl de inkomsten onzeker zijn. Het huren of aankopen van een pand, de nodige aanpassingen erin doen, materiaal aankopen voor de inrichting en verzorgingsproducten aankopen, terwijl de bezetting in het begin nog erg laag is, is voor vele starters een moeilijke financiële evenwichtsoefening.

Er is voor de werkingsregio Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar een aanspreekpunt voor kinderopvanginitiatieven. Ze kunnen bij het adviserend team terecht met al hun vragen over kinderopvang organiseren. Vragen worden meteen beantwoord of doorverwezen naar de juiste partner. Voor meer info zie www.stadsregioturnhout.be/kinderopvang-starten

4.5 KWALITEIT

Kinderopvanginitiatieven hebben sinds enkele jaren een pedagogisch raamwerk waarop ze hun pedagogische werking kunnen afstemmen. Aan de hand van de MeMoQ kunnen ze de eigen werking onder de loep nemen en actiepunten benoemen. Echter het werken met deze screeningstool vraagt extra aandacht en tijd van de medewerkers in de kinderopvang waar het vaak aan ontbreekt. Hoewel het door vele organisatoren wordt ervaren als een sterk instrument dat een enorme meerwaarde biedt, zorgt het ook voor extra druk op de tijd die medewerkers hebben.

Ook de kindratio, waarvan eerder in dit document reeds sprake is, is een grote zorg voor kinderopvangaanbieders. Per 8 kinderen dient er 1 kinderbegeleider aanwezig te zijn. Voor 18 kinderen is dit 2 kinderbegeleiders. De druk die deze norm legt op het mentale welzijn van medewerkers in de kinderopvang mag niet onderschat worden. Ook de druk die dit brengt op uurroosters die ten allen tijde afgestemd dienen te worden op het aantal aanwezige kinderen is niet te onderkennen. Dit alles gaat bijna in elke kinderopvanglocatie ten koste van de kwaliteit, tegen de wil van de organisatoren in.

5 Gevolgen van een tekort aan kinderopvang

Kinderopvang is een springplank richting tewerkstelling, opleiding en integratie en dus een cruciale schakel in het bestrijden van kansarmoede.

We zien in de grafiek hieronder dat de kansarmoede index in onze regio een stijgende tendens kent.

De kansarmoedeindex drukt uit hoe groot het aandeel kinderen van 0 tot 3 jaar in kansarmoede is ten opzichte van het totaal aantal kinderen in die leeftijdscategorie en wordt berekend op basis van een aantal parameters, zoals gezinsinkomen, arbeidssituatie van de ouders en huisvesting

Kansarmoede-index - 2021 - Wijken

	Kansarmoede-index
Beerse Vlimmeren	8,2%
Beerse Den Hout	6,1%
Beerse Centrum	13,1%
Vosselaar West	7,7%
Vosselaar Noord	5,4%
Vosselaar Oost	9,9%
Turnhout Heizijdse Velden & noorden	14,7%
Turnhout Stedelijk wonen west	24,9%
Turnhout Centrum	30%
Turnhout Stedelijk wonen oost	17,4%
Turnhout Zuidelijke wijken	28%
Turnhout Zevendonk & zuiden	.
Oud-Turnhout Oosthoven	6,4%
Oud-Turnhout Centrum	11,2%
Oud-Turnhout Zwaneven	.

Het loket kinderopvang staat dagelijks in contact met alle ouders die niet tijdig een opvangplaats vinden. Door het persoonlijke contact heeft het loket nu een goed zicht op de gevolgen van het niet vinden van kinderopvang voor de aanvragen die gebeurden in 2022.

Hieruit leren we dat ouders van wie de gewenste startdatum voor kinderopvang verstreken is in ons e-loket heel wat problemen tegenkomen. 50% van de gezinnen zoekt creatieve oplossingen door beroep te doen op een netwerk van familie en vrienden, werktijden aan te passen, ouderschapsverlof op te nemen e.d. De overige 50% geeft aan door het gebrek aan kinderopvang niet te kunnen starten met Nederlandse les (30%) of niet te kunnen (her)starten met werk (20%).

Uiteindelijk werd er bij 50 gezinnen een vragenlijst afgenomen. De verkregen data werd zowel op kwalitatieve als kwantitatieve manier geanalyseerd.

De belangrijkste resultaten tonen aan dat bevraagde ouders verschillende strategieën inzetten om de periode zonder kinderopvang te overbruggen. Ze doen aanpassingen op vlak van werk, ze passen werkuren aan, gaan minder werken of stoppen met werken. Ze doen aanpassingen op vlak van opleiding, vaak is dit het stopzetten van de opleiding. Ze zetten hun sociaal netwerk in of gaan op andere manieren op zoek naar kinderopvang.

Gevolgen van het niet hebben van kinderopvang

Geen opleiding kunnen volgen of afwerken	40%	20
Geen werk kunnen zoeken	32%	16
Stoppen met werken	32%	16
Werkritme veranderen	22%	11
Andere	14%	7
Geen nieuwe job kunnen aanvaarden	14%	7
Verlofregeling	10%	5

Noot. Participanten konden meerdere antwoord mogelijkheden aanduiden. (N=50)

Elk van deze aanpassingen heeft grote gevolgen voor de gezinnen. Zowel op economisch, sociaal en pedagogisch vlak staan ze onder druk. Het onderzoek wees bijkomend uit dat het niet hebben van kinderopvang nog steeds vooral een probleem is voor de moeder, waardoor zij veel kansen missen.

De afgewerkte masterproef kan je vinden op www.stadsregioturnhout.be/gezinskracht

Ik hoorde van mijn begeleider van VDAB dat het niet vinden van kinderopvang geen geldige reden is om niet te gaan werken. Wat moet ik dan doen? Mijn kind meenemen? Blijkbaar dreig ik nu ook mijn uitkering te verliezen hierdoor.

Als zelfstandige pas ik mijn uren zodanig aan dat mijn vrouw haar werk bij de bank kon verderzetten. Zij werkt nu 4/5de met ouderschapsverlof, dus op die dag kan ik werken en de rest doe ik 's avonds en in het weekend. Dit is echt niet meer haalbaar, ik ga failliet zo.

In januari moet ik terug aan het werk bij het accountancykantoor waar ik al jaren werk. Ik ben bewust alleenstaande mama, maar wist niet dat het zo moeilijk zou zijn om opvang te vinden. Mijn ouders werken nog allebei voltijds en kunnen niet mee inspringen. Ouderschapsverlof aanvragen is geen optie, want ze vonden al niemand om mijn vacature in te vullen toen ik in zwangerschapsrust ging.

Mijn dochter kon dit schooljaar nog niet naar de les omdat ze thuis moet blijven voor haar zusje van 2 jaar. Ik ben een alleenstaande mama en heb geen andere keuze dan te gaan werken om de huur en eten te kunnen betalen. Ik vind nergens kinderopvang voor mijn dochter, dus zorgt mijn oudste dochter voor haar als ik ga werken, maar dat kan zo echt niet verder.

We werkten allebei voltijds en vinden nergens kinderopvang. Ondertussen werken we beiden halftijds en wisselen we af, maar het ouderschapsverlof geraakt bijna op. De inkomsten zijn heel wat minder en we willen echt dat hij naar de kinderopvang kan gaan om met andere kindjes en volwassenen in contact te komen. Er is nog steeds geen plaats in het vooruitzicht.

6 Conclusie

Door de groei van de bevolking vestigen steeds meer jonge gezinnen zich in één van de 4 gemeenten. Daardoor zien we een stijgend aantal 0-3 jarigen en neemt de nood aan kinderopvang alsmaar toe.

Het problematisch tekort aan kinderopvang is al jaren zeer acuut. Via de cijfers uit het e-loket kinderopvang zien we dat de nood aan kinderopvang in 2022 met 18% is gegroeid ten opzichte van 2021, maar dat het aantal kinderopvangplaatsen ongewijzigd blijft. Dit ondanks de extra plaatsen die in onze regio reeds werden toegekend omwille van het tekort aangetoond door het e-loket.

De sector kinderopvang staat zwaar onder druk omwille van diverse redenen. Starters hebben nood aan meer praktische en financiële ondersteuning. Starters en bestaande kinderopvangaanbieders maken zich zorgen om de financiële leefbaarheid en krijgen vacatures steeds moeilijker ingevuld.

Elke kinderopvangaanbieder draagt kwaliteit hoog in het vaandel. Echter met de huidige norm van 1 kinderbegeleider per 8 kinderen en 2 per 18 kinderen beschikken ze niet over de geschikte omkadering om deze kwaliteit te waarborgen.

Kinderopvang is zowel voor ouders als voor kinderen een springplank naar onderwijs en integratie. Voor ouders is het vinden van een plaats in de kinderopvang onlosmakelijk verbonden met het vinden en kunnen behouden van werk.

Investeren in de verruiming van een kwalitatief betaalbaar aanbod is broodnodig in stadsregio Turnhout.

COLOFON

Dit is een uitgave van Stadsregio Turnhout (www.stadsregioturnhout.be)

Verantwoordelijke uitgever: Bart Craane, Meergoorstraat 70, 2340 Beerse

foto's: Stadsregio Turnhout, freepik.com

Eindredactie: Marc Boeckx, Hanne Jacobs, Katleen Bols,
Nathalie Raeymaekers en Sofie Coppens

Lay-out: Fiks Studio

Datum van uitgave: september 2023

